D·N 28/1 1954

Monarkin och folket

Av partierna är högern det enda som positivt tar ställning till monarkin. "Högern slår vakt om den folkliga självbyrelsen och det därmed historiskt förbundna svenska kungadömet", heter det. Saken kan te sig som en ren floskel; kungadömet är förbundet med folksytvelsen endast på det sättet att kungarna i det längsta motarbetat demokratin. Möjligen har programskrivarna fångslats av den gamla föreställningen att monarkerna egentligen varit folkets sprkrör, samma tanke som motiverade talet om Hitler som den tyska folkvilpans man. Mera sannolikt är väl att sammanställningen på enklaste möjliga sätt vill uttrycka att man är både demokrat och monarkist.

Utan tvivel "slår högern vakt" om monarkin. Varje kritisk antydan, ja, varje oroande historiskt uppgift om kungadömet mottas med förfaran i den konservativa pressen. Den kungliga aktivismen under första världskriget eller de senaste årens avslöjanden är förfarande okända för läsarna av exempelvis Svenska Dagbladet, Högerns publicister sveper i dylika sammanhang omsedelbart in sig i åldriga klichéer om statskloket, ansvarskänsla och värdnad för tronen. Varför? Hållningen var naturlig på en tid då kungen var Allmänna valmansförbundets främste rådgivare och ibland gjorde partiet verklig nytta. Nu kan den synas irrationell, ty det är väl inte många som hoppas på en kunglig aktion för att hjälpa en beträngd högre i ett kritiskt läge. Men traditionen är stark, och inom den överklass som högern fortfarande i så mycket anknyter till är ett slags underståndet fortfarande självfallen, den hör till de välsinnades uniform. Det är fåfängt att, såsom ofta sker, spåra djupa och illasinnade planer bakom dylika attityder. Tanklösheten bakom de av respekt och korrekthet stelnande blickarna är det svårt att överdriva.

Bondeförbundet och folkpartiet säger ingenting om denna sak. Vore de tvungna att

"Jag har inte på många år läst en så bra jakthok"
Eld i Dy
Storvilt
av J. A. Hunter
Världens främste storviltjägare berättar om sitt liv i djungeln.
Ill. 19:50, Inb. 24:50
BONNIERS

prestera en formulering, bleve den väl ungefär densamma som högerns, möjligen med tillsats av några ord om det urgamla bondesamhället i det ena fallet och ett betonande av parlamentarismen i det andra. Socialdemokraterna förklarar i programmet kort och gott: republik. Därmed avses att kungarna i det längsta motarbetat demokratin. Möjligen har programskrivarna fångslats av den gamla föreställningen att monarkerna egentligen varit folkets sprkrör, samma tanke som motiverade talet om Hitler som den tyska folkvilpans man. Mera sannolikt är väl att sammanställningen på enklaste möjliga sätt vill uttrycka att man är både demokrat och monarkist.

Utan tvivel "slår högern vakt" om monarkin. Varje kritisk antydan, ja, varje oroande historiskt uppgift om kungadömet mottas med förfaran i den konservativa pressen. Den kungliga aktivismen under första världskriget eller de senaste årens avslöjanden är förfarande okända för läsarna av exempelvis Svenska Dagbladet, Högerns publicister sveper i dylika sammanhang omsedelbart in sig i åldriga klichéer om statskloket, ansvarskänsla och värdnad för tronen. Varför? Hållningen var naturlig på en tid då kungen var Allmänna valmansförbundets främste rådgivare och ibland gjorde partiet verklig nytta. Nu kan den synas irrationell, ty det är väl inte många som hoppas på en kunglig aktion för att hjälpa en beträngd högre i ett kritiskt läge. Men traditionen är stark, och inom den överklass som högern fortfarande i så mycket anknyter till är ett slags underståndet fortfarande självfallen, den hör till de välsinnades uniform. Det är fåfängt att, såsom ofta sker, spåra djupa och illasinnade planer bakom dylika attityder. Tanklösheten bakom de av respekt och korrekthet stelnande blickarna är det svårt att överdriva.

Bondeförbundet och folkpartiet säger ingenting om denna sak. Vore de tvungna att ofta att kungadömet måste vara kvar för att ro folk; man vill ha korteger och paradee och slåt av alla slag. Sådant kan ordnas utan monarki; den franska republiken har alltid enligt Rousseaus rekommendationer "enat" folket genom patriotiska ceremonier i stor stil. Av förhållandet att folk ser på kungar och vakthavarder får för övrigt inte slutsatsen dras att dylika ting är nödvändiga. Skäddeglyttar och folk som har ledigt beger sig självfallet till alla skådespel i närheten, från Dagens Nyheters sexåringar till en olyckshändelse. Då till detta kommer att myndighetspersoner och skolbarn kommenderas fram och att nöjet framställs som en patriotisk plikt, är det inte underligt med folkmassor vid kungliga evenemang. Det fanns applåderande skarar på gatorna i Paris både då tsaren red in i mars 1814 och då Napoleon kom tillbaka ett år senare. För några dagar sedan var det den första schahen av monsieur Coty som mängdens bifall gällde.

Hela inställningen till monarkin som ett tvivel snabbt förändras; den är så pass ytlig att ett enda felgrepp kunde leda till en omkastning. Den kungliga oförargligheten är det centrala i popularitetet.

Ett är säkert: en kampanj för republik skulle möta starkt motstånd, med likgiltigheten som bundsförvant, den skulle under alla förhållanden leda till svåra konflikter om det nya statsskicket gestaltning. En sådan kampanj vore inte desto mindre en plikt för alla republikvonde om det vore något stort att vinna. Så är det inte. Monarkin är irrationell, men dess skadeverkningar är inte betydande. Detta inses i grunden av alla: kravet om republik just nu tenderar därför att bli en menlös, billig och skenbar form av radikalism. Men från denna synpunkt är det långt till godtagande av monarkins nuvarande gestaltning och konsekvenser. Här finns reella och aktuella problem, även om de inte är livsviktiga.

Uppmarsch i Berlin

Med matematisk visshet kunde de förutses vad som skulle bli första tvisteämnet vid utrikesministerkonferensen i Berlin: frågan vad som skulle diskuteras. Medan västmakterna i sina noter hade förklarat att konferensen främst skulle syssla med den tyska enheten och det österriskska statsfördraget (som skall göra slut på ockupationen av Österrike), hade Sovjetunionen lika konsekvent drivit tesen att allmän avspänning och femmaktskonferens med det kommunistiska Kina skulle vara de viktigaste åmnena. Mera oviist var hur allvarlig motsättningen skulle bli. I sin senaste not till Moskva före konferensen hade västmakterna faktiskt samtyckt till att frågan om ett femmaktsmöte också fick tas upp i Berlin. Inte desto mindre väckte det en viss överraskning att västmakterna så snabbt antog det ryska förslaget, enligt vilket en femmaktskonferens och "åtgärder för att minska den allmänna spänningen" skulle figurera som första punkt på dagordningen.

Efter de inledande överläggningarna om dagordningen var onsdagen den första "verkliga" förhandlingsdagen. Det visade sig då att frågan om en femmaktskonferens på västmaktshåll ansågs vara av en i det aktuella sammanhanget så underordnad vikt — en åsikt som vi länge sig förenas med de tidigare noterna — att den skyndsamt borde avverkas för att man skulle kunna övergå till att diskutera Tyskland och Österrike. En femmaktskonferens kunde tänkas i samband med en debatt om Koreas framtid, men för ett sådant möte krävdes först en kinesisk förhandlingsvilja, som man ännu inte sett några spår av. Molotov — som lär ha blivit påtagligt förvånad över att hans dagordningsförslag accepterades så snabbt — förklarade sig på onsdagen inte heller i femmaktskonferensen som sådan, utan gav sig i stället in på åtgärder för att minska den allmänna spänningen, ett ämne som ju låter sig diskuteras inom till ytterste dagen.

Det fanns ingen anledning att vänta att någon sorts "avstalinisering" skulle ske. Man finna sig i Berlin: ingenting i den tidigare motvälzlingen tyder på en sådan utveckling. Förändringarna efter Stalins död är att söka på andra områden. Däremot kan det sägas att den ryske utrikesministern redan från början också rent formellt uppträtt mera utmanande än man behövde vänta. I fråga om Tyskland har Molotov uttalat sig på ett sätt som tytt på att man i Moskva i själva verket måste ha givit upp allt hopp om att kunna påverka den tyska opinionen till Sovjetunionens förmån. När t. ex. Molotov nu föreslår länga citat från Jalta- och Potsdamavtalen blir följden inte bara stark irritation på västmaktshåll, utan också dystra betraktelser hos alla tyskar, såväl i öster som väster. På onsdagskvällen meddelades emellertid att den ryske utrikesministern föreslagit att en s. k. alliyisk delegation skulle få företräde inför konferensen i Berlin. Det skulle betyda att representanter för den östtyska marionettregeringen skulle jämställas med ombud för Västtyskiands demokratiska regering. Att västmakterna skulle godkänna en sådan ordning är uteslutet.

Desto övrigare har Molotov friat till den franska opinionen, detta fielt i linje med de senaste månaderna ryska politik. I sitt inledningsanförande tog han sig till och med till att tala på franamännens vägnar då han förklarade att "Sovjetunionen och Frankrike är speciellt bekymrade över den nuvarande utvecklingen". Den franske utrikesministern har emellertid med en energi som väl delvis varit avsedd att stärka Frankrikes försvagade internationella prestige polingetrat sitt lands uppsiutning vid Englands och Förenta staternas sida. Det har rätt tvekan och ovisshet om meningen med konferensen i Berlin. Kanske skall den leda till en närmare samordning av de tre västmakternas politik: i så fall har mötet med Molotov inte varit resultatlöst.

PRESSGRANNAR

De flesta yrkanden på minskning av försvarsutgifterna utöver vad departementschefen och hans medhjälpare lyckats åstadkomma får mera betraktat som uttryck för en stämning, högst förklarlig och i sig själv sympatisk, än för reella möjligheter. Det är Morgon-Tidningens (s) omdöme:

Men får icke glömma att även om enfångst av våra försvarsanstalter skulle minskas, kommer kostnaderna för det som blir kvar att fortsätta att stiga. Den tekniska utvecklingen går med avsändande hastighet inte minst inom vapenområdet, och inom få år lär nya och ännu dyrare typer ha tvingat sig på oss. Därför är tiden knappast heller mogen för någon djupgående ändring av försvarets organisation.

Beträffande försvarsministerns mening till försvarets personal att vara försiktig och ej praktiska uppslag i den riktningen vill tidningen ha sagt att den är ett i rätt tid:

Visserligen ligger huvudansvaret för anskaffa riktiga anvisningar hos ledningen. Men skall det bli ett verkligt resultat måste medverkan erhållas från alla myndigheters och verkens sida. Vad man icke kan nöja sig med är känslan att det skönsa i det militära eller åtminstone icke hushållas tillräckligt sparsamt.

Mycket riktigt. Men behöver det förklaras med sådan pompa? undrar Upsala Nya Tidning (fp), som förmedlar några intryck från olika versioner av skrivelsen:

Sju "jag" och ett "mig" trängdes i den sparsmakspuppell, som försvarsministern Torsten Nilsson utsänt. Hans personliga pronomina telegraphed av TT kl. 16. Resultionen som efter tre timmar då det började den att ursprungliga texten skulle makuleras och ersättas med en ny, där åtminstone fyra "jag" rensats ut. Det stönas i det militära eller åtminstone icke hushållas tillräckligt sparsamt.

Mycket riktigt. Men behöver det förklaras med sådan pompa? undrar Upsala Nya Tidning (fp), som förmedlar några intryck från olika versioner av skrivelsen:

Sju "jag" och ett "mig" trängdes i den sparsmakspuppell, som försvarsministern Torsten Nilsson utsänt. Hans personliga pronomina telegraphed av TT kl. 16. Resultionen som efter tre timmar, då det började den att ursprungliga texten skulle makuleras och ersättas med en ny, där åtminstone fyra "jag" rensats ut. Det stönas i det militära eller åtminstone icke hushållas tillräckligt sparsamt.

Det var väl snarare generalöjligheter som hade har lagt sig till med. Det gör en smått komisk effekt. Då har vi åtskare att förstå folkmildsmotionen, som hr Nilsson behärskar inte till fullständig.

Fackliga central i Kiruna har fått kössorna länsade av kommunisterna, upptäckte det nu. Norrländska Socialdemokraten ger några exempel på hur det har gått till:

Uno Näslund skickas till Berlin på den kommunistiska fackföreningsinternationalens kongress, trots att alla vet, att denna organisation arbetat så att den fria världens fackföreningsrörelse varit tvungen att utträda ur den. Kiruna FCO, behärskad av kommunisterna på det tiden, plus några bolsjevikstrogna fackföreningar, betalade dock gladeligen ut resesrättningarna och dagtraktamenterna.

Enhetsagitatorn var ett svårt slag för bolsjevikerna. Så lanserades teorin om Enhetens sinnessjukdom. För att om möjligt samla folk till "förklaringsmöten" anordnades detta i FCO:s regi. Därav följde ytterligare en förstå i FCO fick betala kalaset, vilket kostade bortåt 800 kronor. Men då hade också den Enhetsbom närstående K. John Pettersson fått ett par förlägor från SJ för att "arrangera" mötet. FCO betalade — naturligtvis! — även K. John Pettersson. Det dundrande fiaskot belyses ytterligare genom att endast cirka 70 personer var närvarande.

Och nu står socialdemokraterna i tur att anslå till sitt parti vad som återstår från fackföreningsmedlemmar som i många fall är främmande för socialdemokratisk åskådning.

Ingen kan göra gällande att jord-bruks- och handelsdepartementet skulle ha större behov att direkt leda "sina" högskolor än justitie- och kyrkodepartementet har gentemot "sina" juridiska och medicinska fakulteter, anmärker Upsala Nya Tidning (fp) i anslutning till en motion av professor Oswald, som vill att Uppsala skall överföras till ecklesiastikdepartementet och universitetskanslern:

Men, kommer åtskilliga att säga, är icke den utveckling som våra universitet och högskolor kan visa upp ett starkt argument för den ordning, eller oordning, som råder?

Rickard Sandler 70 år:

ABF fint trots kosmetik, mitt fiolspel en seg myt

Rickard Sandler rullar själv sin cigarrett.

När allt kommer omkring känner han nog mest för Arbetarnas bildningsförbund. Rickard Sandler vet att förkalkning hotar alla stora rörelser, men är glad över att de ungdomliga, grundläggande principerna lever kvar i hans skapelse. Det fria åsiktsutbytet, så väsentligt det är. Det har förekommit kurser i kosmetik, läppen kröker sig, men felheten har alltid sina risker.

Han fyller 70 år på fredag. Det var en blygsam början ABF gjorde. När han 1917 flyttade till Göteborg för att sätta sig på Ny Tids enefantot — där satt han sex veckor — så fortsade också enrollmentingen för ABF. Den bestod av honom själv och fru Maja, och dessutom var Yngve Hugo ensam instruktör. När han andan dåtsligt fick flytta till Stockholm kom ABF bort för en tid, alla handlingarna stuvades ned i en trälåt och togs med på färden.

Det var Brantings som sänt bud efter honom, nu skulle han bli statsråd, skulle ta plats i den liberalsocialdemokratiska regeringen. Statsråd, ja, för en natt. När han kom till huvudstaden visade det sig att partistyret räknat med en post för nyckret i regeringen. Och det blev Sandler som fick ett tillbaka. Den gången.

Men smart kom de många uppdragen. Han har varit statssekreterare i finansdepartementet, konsult-tjänstgörande statsråd, handelsminister, utrikesminister och landshövding. Och är riksdagsman sedan 40 år tillbaka.

Han synes inte tagit någon större skada av makten. An i denna dag är han trevligt opressad, trasar på som riksdagen lätt framtiltuted med hängande armar, rocken slänger Han uppskattar fortfarande livets små gångar, rullar sin cigarrett med omsorg, just då det sker är detta det viktiga.

Han kommer in på myter, de så segliende. Alla talar om hans fiolspel, men han har inte hållit i en fiolläda på många år.

— Mn fiol är som den där vätan, säger han.

Och så förklarar han. Det var ett statsråd som på ena kinden hade en praktfull värta, det föregående hörn att tidningsteckenarna alltid framhävde den, alltid var den med. Så han gick till ett skönhetsinstitut och lät ta bort den.

Joson

Möjafiskarnas räddare föreslås få belöning

Länsstyrelsen i Stockholms län föreslår regeringen att ett erkännande på lämpligt sätt riktas till besättningen på den tyska ångaren "Theseus" för dess räddning av de tre Möjafiskarna under cen svåra stormen den 10 januari.

Ansökningar om byggnadslov.

Nybyggnad: HSB, Box 19029, Stockholm 18, i kv. Tonlampan i Tvollenandsvägen, Högdalen.; Hus-byggnadsavdelningen, Torsgatan 2, Stockholm, i kv. Oplenskäret i den Rustkammaren 1, Kvarnhagsgatan, Hässelby gård. Kontorshus i Valand, ömsesidigt livförsäkringsbolag, Barnhusgatan 9, Stockholm, i kv. Flygaren 17, Svesvägen—Rådmansgatan-Luntmakargatan. Fabriksbyggnad: Köpman Sven Eriksson, Götgatan 87, Stockholm, i kv. Stadsägo 22, Lilla-holmsvägen 48—50. Liljeholmen. Schaktning: Byggmods AB Oktaven, c/o ingenjör Leo Nordquist, Kungsgatan 15, Stockholm, i kv. Ormängen 8 och Slingbomsgatan 2, Ormängsgatan, Hässelby gård; BEPA, Kungsgatan 30, Stockholm, i kv. Ekängen-saaren 1, Ormängsgatan, Hässelby gård; HSB, Fleminggatan 61, Stockholm, i kv. Pettringen 1, Forsavägen, Bandhagen.

Nej, det är inget argument alls, eftersom akademisk forskning och undervisning i vårt land inte utvecklats lika rasket som i de stora kulturländer med vilka vi befinner oss i fredlig tävlan. Och med den allt hårdare andagspövningen, för akademiska ändamål blir det alltmer angeläget att få ut det mesta möjliga av de knappa medlen genom en förnuftig organisation. Det är därför hög tid att statsmakterna slår in på den samordningsväg som prof. Oswald rekommenderar.

Godståg av spåret Loket fläktes upp

Norrgående snällgodståget Näsbjö—Stockholm kolliderade på onsdagen på Tranås station med ett par tåckta godsvagnar. Dessa vräktes av spåret och blev illa tillfygade. Loket [illegible] **sida revs upp, och förarhytten trycktes in.**

Lokpersonalen lyckades i sista stund hoppa av loket. En ledningsstolpe vräktes omkull, och genom strömavbrottet blev bl. a. ett södergående kallåg en timme försenat. Olyckan vållades av att en växel var felaktigt. (TT, Tranås.)

Riksdagssammanträden

Torsdagen den 28 januari 1954
Konstitutionsutsk. 1:a avd. kl. 11, **2:a o. 3:e avd.** kl. 10.
Statsutsk. 2:a o. 3:e avd. kl. 11.
Bankoutsk. kl. 14.
Se Lagutsk. kl. 11.

UD vederlägger sjömans uppgift

Den svenske 19-årige missuppassaren Ingvar Karlsson, som sägt sig ha blivit illa behandlad under en sjukdomsperiod i Brasilien, har enligt en UD-rapport från svenska beskickningen i Rio de Janeiro tagits om hand på bästa sätt.

Svenske sjömanspastorn i Rio, Erik Almd, har sålunda varje dag besökt Karlsson på sjukhuset. Karlson fick vistas utomhus i sjukhusparken. På juldagen fick Karlsson permission från sjukhuset och besökte då sjömanshyrkans stora julfest för sjömän. Då Karlsson togs in på sjukhuset var han klädd endast i skjorta och byxor. Pastor Almd försåg honom på julafton med underkläder, strumpor, skjorta och skor.

Tågrutor splittrade Passagerare skadad

I snällåget från Stockholm som anländer till Malmö kl. 15.40 splittrades på lördagen, när tåget bcsvagn mellan Sandåkra och Södra stationer, tre rutor i en av vagnarna, och en av passagerarna fick [illegible] skråmor i ansiktet. Skadorna var emellertid ej värre än att han kunde fortsätta resan efter att ha förbundits på Eslövs station. Polisutredning pågår. (TT, Malmö.)

DAGENS NYHETER

TIDNINGSGATAN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanslut.: 23 40 20
Telegramadress: Dagenyheter
Postgiro: 1326 (för annonser) summeri 1677 (för prenumeration)

Chefsredaktör: Herbert Tingsten (träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Rudmon

Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: Holger Rydbeck

PRENUMERATIONSPRISER A — Stockholmsupplagan

Stor-Stockholms övriga tidningsområde landet	
Månad ..... kr.	6:50 6:—
Kvartal ..... »	19:— 17:50
Halvår ..... »	37:50 34:50
Helår ..... »	75:— 69:—

ANNONSPRISLISTA daterad 1/1 1954 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

Akademiska examina.

Med. lic.-examen har vid Medicinska högskolan i Göteborg avlagts av Tor Zelander, Göteborg. Med. kand.-examen har avlagts av Bengt Mollstedt, Stockholm, Åke Hirsch-feld, Vansbro, Håkan Bergander, Göteborg, Lennart Enerbäck, Falköping, Lars Håkon Nilsson, Göteborg, Magnus Rosenmarie, Kalmar, Gunnar Swegmark, Borås, och Bengt Ahlad, Falköping. (TT, Göteborg.)

För Fyndköpare
Genom fördelaktiga inköp kan vi erbjuda Eder ett begränsat antal
KOSTYMER
(utan väst)
av
ENGELSK KAMGARN
100 % ren ull till
185.-
finns i grått, blått och brunt i mörka och mellantäger, något 1-rad. som 2-radige

Gillbergs
5 HAMNGATAN 5
Se våra skyltfönster
Glöm ej att lämna in Edra kvitton denna månad för 5 % återbäring

Alla tiders låga priser på
SKO PIRAs realisation
KVALITETSSKOR oerhört BILLIGT
Torsdag Fredag Lördag
Det moderna Stockholm köper hos
SkoPIRA
Kungsgatan 48 — vid Hötorget

nu är det bra
skidväder!
här är bra
skidutrustning!
LIMEX
s-k-i-d-a-n
Limex Standard, den limmade stakken — Limex Extra med specialetter "skidskritt" utan skidbroll för bra skidföljden.

Mora-Nisses stavar
de lätta, starka, perfekt avvägda stavarna.
MEX-vallan
... Max. Mell. Mi vinterns enklaste vallningsmedel för rätt, lätt glid i alla fören.
Limex
det svenska världsmärket för skidor
Tillverkare: AB Tobo Bruk Tobo.
Säljes av varuhus och väl-sorterade järn- och sportaffärer.

REALISATION
TORSDAG t. o. m. TISDAG
SKINNKLÄDER
cirka 2.000 plagg
Här några prisexempel:
DAMER
Mockajackor
mörkbruna 75.-
gazellda 90.-
sandfärg 90.-
persianmocka 114.-
backflech 85.-
Nappajackor
75.- 85.- 95.-
HERRAR
Getskinnsjackor
88 cm. långa, med påsärrage, yllefodrade med skärp 125.-
Mockajackor
långa, med skärp .. 90.-
Midjejackor
med stickad linning, getskinn ..... fr. 75.-
D:o, m. påsärrage fr. 95.-
Getskinnsjackor
"Aldelen", fullängs, med dragkedja ... fr. 90.-
Motorrockar
dubbelknäppta 88 cm. långa Yllefodrade m. skärp runt om 115.-
Motorbyxor
små storlekar 80.-
TT-jackor 99.-
TT-byxor 115.-
Kraghandskar 9.-
Motorhuvor
pälsfodrade .... fr. 18.-
Plagg undanhängas mot handpenning
SKINN-specialisten
— för endast kvalitetsvaror
Skinnkläder repareras och färgas. Mockajackor rengöras.
VÄSTRA BANKEN
UPPLANDSGATAN 40
(nv. Odenplan)
Tel. 34 29 59

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.